

не може оформити РК (п. 192.2 ПК). Проте це не звільняє покупця від обов'язку зменшити податковий кредит.

Таким чином, у зв'язку з тим що постачальник на дату повернення ним частини передоплати вже

не є платником ПДВ, **покупець повинен скласти бухгалтерську довідку** в періоді, в якому була повернена частина передоплати, і на її підставі зменшити податковий кредит, відобразивши це в рядку 14 декларації з ПДВ, з обов'язковим поданням додатка 1 до декларації.

ВИСНОВКИ

Оподаткування перехідних операцій залежить від того, який статус мав постачальник на дату виникнення ПЗ:

- якщо він не був платником ПДВ, то операція не оподатковується;
- якщо був платником ПДВ – операція оподатковується на загальних підставах.

Якщо статус платника ПДВ змінює контрагент (анулює ПДВ-реєстрацію), а покупцю необхідно зменшити податковий кредит, то він має скласти бухгалтерську довідку і на її підставі зменшити податковий кредит у декларації з ПДВ.

Зінаїда КОЗЮК, редактор юридичного напрямку
Сергій НАУМОВ, шеф-редактор

ОТРИМУВАЧ ПФД ПОМЕР: ЩО ТРЕБА ЗНАТИ ПОЗИКОДАВЦЮ

Для кого ця стаття: для сільгоспідприємств, які надали фізичній особі поворотну фінансову допомогу (далі – ПФД) за договором позики.

Із цієї статті ви дізнаєтеся: що треба знати позикодавцю у разі смерті позичальника, якими є порядок прийняття спадщини та відмови від неї, строки пред'явлення вимоги спадкоємцям, яку частку боргів зможуть задовольнити спадкоємці.

За цією темою див. також «БАЛАНС-АГРО», 2017, № 20, с. 29; 2018, № 39, с. 7, 11; № 32, с. 19.

Головне питання, яке турбує позикодавця в разі смерті фізособи-позичальника: чи повернуться надані в борг кошти? Для цього треба з'ясувати нюанси спадкування, без яких позикодавцю буде важко діяти в законному полі. Тож розберемося в цій ситуації разом.

Чи переходять до спадкоємців обов'язки померлого?

Так, до спадкоємців **переходять не тільки права**, а й **обов'язки**, які належали спадкодавцеві на момент відкриття спадщини і не припинилися внаслідок його смерті (ст. 1218 Цивільного кодексу, далі – ЦК). Відкриття спадщини відбувається

в день смерті особи або день, з якого вона оголошується померлою (ст. 46, 1220 ЦК).

Водночас до складу спадщини **не входять права та зобов'язання**, що нерозривно пов'язані з померлим, а саме (ст. 1219 ЦК):

- особисті немайнові права, зокрема право на ім'я, повагу до честі, гідності та ділової репутації, особисте життя та його таємницю, індивідуальність;
- право на участь у товариствах та членство в об'єднаннях громадян, якщо інше не встановлено законом або їх установчими документами;

- право на відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;
- право на аліменти, пенсію, допомогу або інші виплати;
- зобов'язання особи як кредитора або боржника, якщо воно є нерозривно пов'язаним із цією особою, через що не може бути виконане іншою особою (ст. 608 ЦК).

Отже, разом із можливим цінним майном **спадкоємці також успадковують і зобов'язання**, які впливають із цивільно-правових угод.

Яка різниця між спадкуванням за заповітом та законом?

Спадкування може бути двох видів (ст. 1217 ЦК):

- за заповітом;
- законом.

Спадкування **за заповітом** означає, що спадкодавець склав заповіт. Тобто фізособа за життя оформила особисте розпорядження на випадок власної смерті, де вказала, яким чином бажає розпорядитися власним майном (ст. 1233 ЦК). Заповідач може вказати одноособове спадкування, декількох родичів або взагалі заповісти все сторонній особі (без сімейних/родинних відносин) (ст. 1235 ЦК). Іншими словами, розпорядитися своїм майном, як душа бажає.

Спадкування **за законом** застосовується, коли померлий не склав заповіту або залишилась частина майна, яка заповітом не охоплена. Тобто він не встиг виявити свою волю стосовно власного майна або виявив її не повністю. Тоді право на спадкування застосовується в порядку черги (ст. 1258 ЦК).

До першої черги спадкування за законом входять той із подружжя, який пережив померлого, батьки та діти (ст. 1261 ЦК). Тобто саме серед них буде ділитися спадкова маса померлого. За відсутності спадкоємців першої черги право на спадкування переходить до наступної черги і так далі.

У який строк спадкоємці можуть прийняти спадщину?

Протягом **шести місяців** з часу відкриття спадщини, тобто від дня смерті особи (ст. 1270 ЦК). Для цього спадкоємець подає нотаріусу (приватному чи державному), який відкрив спадкову справу померлого, заяву довільної форми.

У разі пропущення строку з поважних причин його можна відновити через суд (ч. 3 ст. 1272 ЦК). Законодавством не встановлено точного переліку поважних причин, тож потенційному спадкоємцю треба буде довести суду реальну поважність такого пропущення. Також може мати місце погоджувальний термін – письмова і нотаріально завірена згода раніше заявлених спадкоємців на включення до своїх рядів цієї особи (ст. 1272 ЦК).

Якщо спадкоємець протягом шести місяців із дня відкриття спадщини не подав заяву, він вважається таким, що її не прийняв (ч. 1 ст. 1272 ЦК).

Чи має право спадкоємець відмовитися від спадщини?

Так, спадкоємець за законом чи заповітом має право **прийняти або не прийняти** спадщину (ч. 1 ст. 1268 ЦК). Іноді, оцінивши всі права та зобов'язання померлого, спадкоємець доходить висновку, що останніх набагато більше, тому може відмовитися від прийняття спадщини. Навіть подавши заяву про прийняття спадщини, він має час (до спливу шестимісячного строку) для відмови.

Також можна відмовитися від спадщини на користь іншого спадкоємця за заповітом, який теж має право прийняти або відмовитися від такого щедрого жесту (ст. 1274 ЦК).

Якщо від прийняття спадщини відмовився один із спадкоємців (ст. 1275 ЦК):

- за заповітом, належна йому частина переходить до інших спадкоємців за заповітом та розподіляється між ними порівну (ч. 1);
- за законом із тієї черги, яка має право на успадкування, належна йому частина переходить до інших спадкоємців за законом тієї ж черги та розподіляється між ними порівну (ч. 2).

Чи може неповнолітня особа успадкувати майно та зобов'язання або відмовитися від їх прийняття?

Так, може, але є певні особливості.

Малолітня (до 14 років) або неповнолітня (від 14 до 18 років) особа може отримати спадок. Тоді від її імені виступає представник – батьки, опікуни, піклувальник (ст. 1268, 1269 ЦК).

За бажання відмовитися від прийняття спадщини її представник повинен передусім діяти

в інтересах неповнолітнього. За цим слідкують територіальні органи опіки та піклування, які надають згоду на відмову. Таку згоду треба надати нотаріусу разом із заявою про відмову від прийняття спадщини від імені неповнолітнього спадкоємця.

Як кредитор має дізнатися про смерть боржника?

Обов'язок повідомлення кредитора спадкодавця про відкриття спадщини **покладено на спадкоємців**, якщо їм відомо про його борги (ст. 1281 ЦК). Тож спадкоємці повинні повідомити кредитора, який протягом **шести місяців** від дня, коли він дізнався або міг дізнатися про смерть боржника, має пред'явити свої вимоги до спадкоємців, які прийняли спадщину. Строк вимоги не має значення. Тому, навіть якщо строк повернення фіндопомоги не настав, кредитор зобов'язаний повідомити спадкоємців про факт існування таких правовідносин між кредитором та померлим.

У разі коли кредитору не було відомо про смерть боржника, строк пред'явлення вимоги до спадкоємців становить **один рік** від настання строку вимоги (ч. 3 ст. 1281 ЦК). Кредитор, який пропустив ці строки, позбавляється права вимоги.

У якому розмірі спадкоємці повинні погасити борги померлого?

У межах вартості успадкованого майна. Загалом спадкоємці повинні задовольнити вимоги кредитора повністю, проте є одне «але» – не більше, ніж вартість успадкованого майна (ч. 1 ст. 1282 ЦК).

Наприклад, після смерті матері син успадкував житловий будинок та земельну ділянку оціночною вартістю 300 тис. грн., а також кредитний борг у розмірі 500 тис. грн. Тож спадкоємець повинен погасити борг у розмірі успадкованого майна, тобто задовольнити 300 тис. грн. із боргових 500 тис. грн. Погашати залишок йому не треба.

Коли спадкоємців декілька, то кожен із них зобов'язаний задовольнити вимоги кредитора особисто та **в розмірі його частки** успадкованого майна. Тобто знову-таки декілька спадкоємців мають сплатити борги померлого у розмірі не більше, ніж отримана у спадок частка.

Вимоги кредитора задовольняються одноразовим платежем, якщо спадкоємці та кредитор не

домовились про інше. У разі відмови від одноразового платежу кредитор може звернутися до суду, який накладе стягнення на успадковане в натурі майно (ч. 2 ст. 1282 ЦК).

Хто буде задовольняти вимоги кредиторів, якщо в померлого немає родичів та заповіту або всі відмовилися від прийняття спадщини?

За відсутності спадкоємців за законом та заповітом або усунення їх від права спадкування/відмови від її прийняття **місцеві органи влади** подають заяву до суду із проханням визнати спадщину **відумерлою** (ст. 1277 ЦК). Заява подається після спливу одного року від дня смерті особи. За рішенням суду спадщина визнається відумерлою та переходить у власність територіальної громади за місцем її відкриття (останнє місце проживання померлого), а нерухоме майно – за його місцезнаходженням. Детальніше про визнання спадщини відумерлою див. у «БАЛАНС-АГРО», 2017, № 20, с. 29.

Отже, **територіальна громада**, яка стала новим власником відумерлого майна, як і будь-який інший спадкоємець, повинна задовольнити заявлені вимоги кредиторів. Коли відумерла спадщина поділилась між кількома громадами, то вони задовольняють вимоги кредиторів пропорційно до вартості відумерлого майна, отриманого кожною з них (ч. 4 ст. 1277 ЦК).

А як бути з оподаткуванням ПФД?

Основна сума ПФД, яку отримує платник податку, **не** включається до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника згідно з пп. 165.1.31 Податкового кодексу (далі – ПК).

Підставами для **припинення** податкового обов'язку, крім його виконання, є смерть фізичної особи (пп. 37.3.2 ПК).

Крім того, останнім податковим періодом вважається період, який закінчується днем, на який припадає смерть платника податку (п. 162.3 ПК).

Отже, для цілей оподаткування треба розглядати **дві ситуації:**

- кредитор не заявив про свої вимоги спадкоємцям або пропустив строк такого пред'явлення,
- кредитор заявив вимогу щодо повернення за позиченої суми.

У **першій ситуації**, коли кредитор не заявив свої права на повернення спадкоємцями суми ПФД,

права та обов'язки померлої фізособи як позичальника за договором позики **припиняються**, а також **припиняються** її обов'язки як платника податку. Тому **не** повернута фізособою позика (ПФД) **не є** об'єктом обкладення ПДФО та військовим збором. Кредитор має списати таку заборгованість як безнадійну.

У **другій ситуації** всі права на повернення суми ПФД переходять до спадкоємців. Тож, навіть якщо сума не буде повернута, вони несуть зобов'язання щодо сплати податків із такого доходу, але за умови отримання від кредитора рішення про списання такого боргу (рекомендованим листом із повідомленням) (див. «БАЛАНС-АГРО», 2018, № 32, с. 19 та № 39, с. 11).

ВИСНОВКИ

Окрім успадкування цінного майна спадкоємці також отримують і зобов'язання, які випливають із цивільно-правових угод померлого. Однак, якщо боргів забагато, спадкоємці можуть відмовитися від такого спадку. Адже спадкоємець за законом чи заповітом має право прийняти або не прийняти спадщину протягом шести місяців від дня смерті спадкодавця.

На спадкоємців покладено обов'язок повідомити про смерть спадкодавця кредитора, який протягом шести місяців повинен пред'явити свої вимоги до спадкоємців, які прийняли спадщину. Спадкоємці мають погасити борги померлого у межах вартості успадкованого майна.

Олена ТКАЧЕНКО, редактор напрямку «Оплата праці та оподаткування»

ПЕРЕВЕДЕННЯ НА ЛЕГШУ НИЖЧЕОПЛАЧУвану РОБОТУ

Акценти статті:

- у яких випадках роботодавець має перевести працівника на легшу нижчеоплачувану роботу;
- як оформити переведення;
- у якому розмірі слід виплачувати зарплату після переведення та як її розрахувати.

Існує ряд випадків, коли працівника можуть перевести на постійну нижчеоплачувану роботу. Водночас у роботодавця є зобов'язання перед працівником, які він має виконувати в такому разі. Інакше він порушує трудові права працівника, за що йому загрожуватимуть фінансові санкції.

Насамперед нагадаємо: якщо працівника приймають на роботу, він зобов'язаний виконувати роботу, визначену трудовим договором (ст. 21 КЗпП). Роботодавець не має права вимагати від працівника виконання роботи, не обумовленої

трудовим договором, який визначає обов'язки працівника з урахуванням спеціальності, кваліфікації, посади тощо (ст. 31 КЗпП).

У разі переведення працівника на іншу роботу змінюється трудова функція працівника. Адже змінюється виконувана ним робота, обумовлена трудовим договором (контрактом), посада, спеціалізація працівника або місце роботи.

Під переведенням на іншу роботу вважається доручення працівникові роботи, **що не відповідає**